

รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*

GUIDELINES FOR STRENGTHENING THE ROLE OF MAHAMAKUT
BUDDHIST UNIVERSITY IN DEVELOPING CITIZENSHIP IN A
DEMOCRATIC REGIME

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส)

Phakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: amanichai2535@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กันยายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 10 ตุลาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 20 ตุลาคม 2567

Received 9 September 2024; Revised 10 October 2024; Accepted 20 October 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบการวิจัย R&D การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท และตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาความ

Citation:

* พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส). (2567). พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส). วารสารกวีานพะเยา, 1(5), 26-45.

Phakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso). (2024). Guidelines for Strengthening the Role of Mahamakut Buddhist University in Developing Citizenship in A Democratic Regime. Journal of Kwan Phayao, 1(5), 26-45.;

Website: <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jkp>

ผลการวิจัยพบว่า

ขั้นที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาสมควรที่จะต้องเอาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม จึงเกิดเป็น *แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันแสดงถึงมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ที่จะต้องบูรณาการสหวิทยาการในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ขั้นที่ 3 การดำเนินการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยดังกล่าวมีการใช้ทั้งหลักการทางพระพุทธศาสนาและหลักการประชาธิปไตยในการพัฒนาความเป็นพลเมือง จึงทำให้คาดการณ์ได้ว่า *แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย* จะต้องเกิดจากการผสานความร่วมมือทั้งภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อมกันในหลากหลายมิติ

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This research aims to create a model for strengthening the role of Mahamakut Buddhist University in developing citizenship in a democratic regime. This research is a qualitative research in the form of R&D research, document data study, and focus group discussion with 12 participants. Data were analyzed using content analysis techniques with context and triangulation technique to check the completeness of the data. The results were presented in a descriptive manner.

The research results found that:

Step 1: Mahamakut Buddhist University, as a Buddhist university, should apply Buddhist knowledge to benefit society. This resulted in the role

guidelines of Buddhist universities in developing citizenship in a democratic regime.

Step 2 : This development stemmed from seeing the roots of Mahamakut Buddhist University, which represents a Buddhist university that must integrate interdisciplinary studies in developing society and the nation.

Step 3 : The operations of Mahamakut Buddhist University use both Buddhist and democratic principles in developing citizenship. Therefore, it is expected that the trend and direction of the role of Mahamakut Buddhist University in developing citizenship in a democratic regime must come from the integration of both within the university and external agencies. Which must drive development simultaneously in many dimensions.

Keywords: Mahamakut Buddhist University, Citizens in a Democratic Regime

บทนำ

ในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเหล่านั้น มีการจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมาและประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่างๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (สถาบันพระปกเกล้า, 2555 : 5)

ส่วนสาเหตุปัญหาประชาธิปไตยของไทยที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เช่น ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชนหรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม พลเมืองที่แท้จริงในสังคมประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตนเองได้ การมีสิทธิการเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช่ความรุนแรงมีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศใดจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย

การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทย จึงมิใช่เพียงการร่างรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหาร และตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวถ่วงรั้งในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ หรือ การพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะนักการเมือง วัฒนธรรมผู้น้อย-ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสกว่า การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่แสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าผู้ใหญ่จะไม่พอใจ หรือมีผลต่อการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้น รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554: 16-19; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554: 77-79) โดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่ความเป็น “พลเมือง” (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 48-49) เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เป็นแต่เพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นปกครองใหม่ที่มาจากการเลือกตั้ง ที่สำคัญ คือ เกิดการแตกแยกในสังคม ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งจึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้ คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบโดยมิได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “คน” ในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมี “ความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 9) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อประชาชนเป็น “พลเมือง” จะเปลี่ยนจากภาระหรือปัญหา กลายเป็นพลของเมือง หรือกำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมจะแก้ไขได้ สังคมจะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จ (ปริญา เทวานฤมิตรกุล, 2555: 36; Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011: 3-4)

สำหรับบทบาทความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองกับสังคมการเมืองในเชิงจิตวิทยา โดยวัฒนธรรมทางการเมืองใดที่สังคมการเมืองต้องการมักถูกปลูกฝังให้เป็นความคิด, อุดมการณ์, ความเชื่อ ฯลฯ ของสมาชิกในสังคมเมืองนั้นๆ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการเมืองการปกครองของแต่ละประเทศซึ่งอาจมีลักษณะแตกต่างกัน มีผู้นำประเทศที่เรียกต่างกัน แต่ไม่ว่าประเทศนั้นจะมีระบบการปกครองแบบใดต่างต้องการความมั่นคง เพราะเมื่อประเทศมีความมั่นคงก็ย่อมส่งผลดีในทุกด้าน ความมั่นคงนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการเมืองการปกครองที่มีเสถียรภาพ มีลักษณะของการพัฒนาเมืองอย่างค่อยเป็นค่อยไป ความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอำนาจรัฐ ซึ่งแต่ละรัฐอาจมีความแตกต่างกัน จึงไม่อาจลอกเลียนแบบหรือรูปแบบของประเทศที่ต้องการได้ (เกษภา ฝาทอง, อธิภัทร์ เสรีรังสรรค์ และบุญทัน ดอกไธสง, 2562 : 25) การจะพัฒนาความเป็นพลเมืองในวิถีประชาธิปไตยให้มีความรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนได้ จำเป็นต้องเสริมสร้างและพัฒนาอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology) ซึ่งเป็นเรื่องของการผสมผสานหลายๆ สิ่ง เช่น ความเห็น (Opinions) ทศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) และศรัทธา (Faith) ต่อเรื่องราว กระบวนการสถาบันต่างๆ ในสังคม อุดมการณ์ทางการเมืองมีส่วนสำคัญใกล้ชิดกับปรัชญาการเมือง (Political Theory) และลัทธิทางการเมือง (Political Doctrine) ผู้ยึดถืออุดมการณ์ย่อมมีระดับแห่งความยึดเหนี่ยว ความผูกพัน หรือการแสดงออกทางการเมืองที่ต่างกันไป (สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ, 2543) ดังที่ อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า รูปแบบการปกครองใดก็ตามที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมถือเป็นรูปแบบที่ดี ในขณะที่เดียวกันรูปแบบการปกครองที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่ดี ฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นักปรัชญาการเมืองจึงเห็นว่า ประชาชนจึงเป็นผู้มีสิทธิที่จะเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง รูปแบบการปกครองนี้ เรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตย” (Copeland and Lawrence, 1985) อย่างไรก็ดี ประชาธิปไตยเป็นการยึดถือเหตุผล การเน้นความสำคัญของปัจเจกชน การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ การยึดถือกฎเหนือกฎ การเน้นความสำคัญของวิธีการ การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐานของมนุษย์ ออกมาในลักษณะของรูปธรรม ประกอบด้วย การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชน ความเสมอภาคทางการเมือง เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิผลในการควบคุมโดยประชาชน ยึดเสียงส่วนมาก อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุดมาจากพลเมือง การเลือกผู้นำ

เป็นไปโดยเสรี ผู้นำมีความรับผิดชอบ การสนับสนุนระบบพรรคการเมืองหลายพรรค การไม่กีดกันการมีส่วนร่วมทางการบริหารการปกครอง การส่งเสริมครรลองทัศน์คติแบบประชาธิปไตย เน้นความเชื่อมั่นในความคิดของมนุษย์ การรับฟังความคิดเห็น หรือผู้ปกครองรัฐจะต้องยึดมั่นในธรรม ยึดเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นใหญ่ในการสร้างสมดุลแห่งอำนาจในการปกครองรัฐ (Raksamueng, 2018 : 150,157)

ดังนั้น สถาบันศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง เพราะความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถีประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองไทยในปัจจุบัน สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ ถ้าทุกคนมีความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และสอนให้ทุกคนเป็นพลเมือง มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว (2559) ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ นักศึกษาที่มีเพศและคณะต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองเหมือนกันแต่นักศึกษาที่ชั้นปีและมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกันมีความความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนต่างชั้นปีมีส่วนร่วมทางการเมืองเหมือนกัน แต่นักศึกษาที่มีเพศ คณะ ผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย อีกทั้ง สุวิมล แซ่ก่อง (2561) การมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในกิจกรรมที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในกิจกรรมที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเพศปัจจัยสังกัดคณะ ปัจจัยผลการศึกษาของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา ปัจจัยการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในมหาวิทยาลัย และปัจจัยการเรียน ในวิชาที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้น การจะพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังงานวิจัยของ สัญญา เคนาภูมิ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2560) การพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้วยกระบวนการเสริมสร้างอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย

ฐานคติหุ้นส่วนทางการเมืองในจังหวัดมหาสารคาม โดยเขาได้อธิบายหุ้นส่วนทางการเมือง (Political Partnership) ว่าหมายถึงการที่บุคคลหรือองค์กรได้เข้าร่วมแรงร่วมใจอย่างเป็นเจ้าของดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งสามารถจำแนกได้สองมิติ ได้แก่ 1) หุ้นส่วนทางการเมืองมิติปัจเจกชน เช่น ความรับรู้อย่างเข้าใจการเมือง ความรู้สึกต่อการเมือง ความตระหนักในคุณค่าต่อการเมือง ความรู้สึกเป็นเจ้าของการเมือง รักและรูปแบบวางแผนการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง อุปนิสัยทางการเมือง เป็นต้น และ 2) หุ้นส่วนทางการเมืองมิติปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและองค์กร เช่น การรับรู้ร่วมทางการเมือง จิตวิทยาร่วมทางการเมือง ความเป็นเจ้าของการเมืองร่วม อุดมการณ์ทางการเมืองร่วม การแสวงหาแนวร่วมทางการเมือง การรวมตัวทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมือง การควมรวมเป็นหนึ่งเดียว การกลมกลืนเป็นเอกภาพ การขยายผลแนวร่วมทางการเมือง เป็นต้น

ดังนั้น การพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับคนเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนา การพัฒนาประชาธิปไตยที่จะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องพิจารณาพัฒนาแบบองค์ภาพทุกภาคส่วน แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือการพัฒนาคน เนื่องจากคนเป็นตัวแปรสำคัญของการพัฒนาสิ่งอื่น การพัฒนาคนให้สัมพันธ์และเสริมสร้างพัฒนาการประชาธิปไตยจึงต้องพัฒนาวิถีประชาธิปไตยระดับปัจเจกเป็นเบื้องต้น ฐานคติความเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ปัจเจกบุคคลมีความกลมเกลียวแนบแน่นกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง ดังที่ อริสโตเติล กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง” เมื่อคนเรารู้สึกความเป็นเจ้าของการเมืองแล้ว จะรักและวางแผนการเมืองนั้นเป็นอย่างดี ฉะนั้นการเสริมสร้างอุดมการณ์ทางการเมืองก็เป็นสิ่งสำคัญระดับต้นๆ อุดมการณ์ทางการเมืองที่พึงประสงค์ก็คือ อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นและแข็งแรงตั้งอยู่ได้อย่างมั่นคง จึงต้องอาศัยความรู้สึกเป็นเจ้าของประเทศชาติบ้านเมือง (สัญญา เคนาภูมิ, 2561 :199)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจต้องการหาคำตอบว่า “รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนา

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับพลเมือง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2559) ได้อธิบายถึงความเป็นพลเมือง โดยเชื่อมโยงกับกรอบการศึกษาและการเรียนรู้ว่า พลเมือง เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติและค่านิยม มีพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติ เป็นพลเมืองและพลโลกที่ดีในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ

ด้านความรู้ เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในวิถีการดำรงตนในระบอบประชาธิปไตย ภายใต้กฎหมาย ประเพณีวัฒนธรรมและแนวปฏิบัติของการอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างสงบสุขทั้งสังคมไทยและสังคมโลก

ด้านทักษะ เป็นผู้มีความคิดวิจารณ์ญาณและการตัดสินใจบนพื้นฐานของความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การดำรงชีวิต ความชำนาญ สามารถแก้ปัญหาการอยู่ร่วมกันในสังคม และประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านเจตคติและค่านิยม เป็นผู้ดำรงและยึดมั่นในวิถีประชาธิปไตย ยึดมั่นคุณความดี มีศีลธรรมจริยธรรม พึ่งพาตนเองและเป็นที่พึ่งของบุคคลอื่นได้ คำนึงถึงการมีส่วนร่วม เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น ยอมรับและเชื่อมั่นในวิถีที่แตกต่างทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เพศ ผิวพรรณ วรรณะ และความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

ด้านพฤติกรรมหรือความประพฤติที่ดีงาม เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน รู้จักเสียสละ ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ทิ้งญาติ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ คำนึงถึง การมีส่วนร่วม มีสำนึกของการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2. แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demokratia ซึ่งมาจากการรวมกันของคำว่า Demos ที่แปลว่า ประชาชน (People) และ คำว่า Kratia ที่มาจาก คำกริยา Kratien หรือคำนาม Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (To Rule) ดังนั้น คำว่า Demokratia จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) (Raymond, 1983 อ้างถึงใน จักร์ พันธุ์ชูเพชร, 2555 : 121) คำว่า “ประชาธิปไตย” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 บัญญัติคำว่า “ประชาธิปไตย” ภายใต้อำนาจเรื่อง “ประชา” โดยระบุว่า “ประชาธิปไตย” น. (หมายถึงคำนาม) หมายถึงระบอบการปกครองที่ถือ มติ ปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่

“ประชาธิปไตย” แปลจากคำภาษาอังกฤษว่า “democracy” ซึ่งนำมาจากภาษา กรีกโบราณว่า “demokratia” ซึ่งคำว่า “demokratia” มาจากการผสมของคำว่า demos ซึ่ง แปลว่าประชาชน และคำว่า kratein หรือ kratos แปลว่า ปกครอง ดังนั้นคำรากศัพท์ดั้งเดิม democratia หรือ democracy จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน วิสุทธิ โพธิ์แท่น (2551) ให้ความหมายว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมือง และระบอบการปกครองที่ประชาชน ทั้งหลายปกครองตัวเองร่วมกัน

ความเป็นพลเมืองหมายถึงการที่บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติ และ ค่านิยมที่เหมาะสม รวมถึงพฤติกรรมที่ดีงามในฐานะสมาชิกของสังคมและประเทศชาติ ภายใต้อ กรอบระบอบประชาธิปไตย ด้านความรู้ พลเมืองควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล ข่าวสาร กฎหมาย และวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในระดับทั้งท้องถิ่นและโลก ด้านทักษะ พลเมืองต้องมีความคิดวิจารณ์ญาณและความสามารถในการตัดสินใจ รวมถึงทักษะในการ แก้ปัญหาต่างๆ ในสังคม ด้านเจตคติและค่านิยม พลเมืองควรยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม และเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึงยอมรับความหลากหลายของมนุษย์ ด้านพฤติกรรม พลเมืองที่ดีต้องมีจริยธรรม ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและ ประเทศชาติ

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มีรากฐานมาจากภาษากรีกโบราณ โดยคำว่า "Demokratia" หมายถึง "การปกครองโดยประชาชน" ระบอบนี้ถือมติของประชาชนเป็นใหญ่

และใช้เสียงข้างมากเป็นหลัก ประชาธิปไตยเป็นทั้งระบบการเมืองและระบอบการปกครองที่มุ่งเน้นให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเองร่วมกัน ซึ่งสะท้อนถึงการยอมรับในความเท่าเทียมและความร่วมมือของสมาชิกในสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหมากูราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะการนำหลักการทางด้านพระพุทธศาสนาเป็นส่วนประกอบบูรณาการเข้ากับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

การวิจัยระยะนี้ใช้แหล่งข้อมูล ดังนี้

แหล่งข้อมูลที่จะใช้ในการสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหมากูราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้วิจัยกำหนดไว้จาก 2 แหล่ง ดังนี้

1) แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ ข้อค้นพบจากศึกษาเชิงเอกสารนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นแนวทางและมากำหนดสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหมากูราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2) แหล่งข้อมูลที่เป็นคน ได้แก่ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหมากูราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยระยะนี้ คือ จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะหาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดเลือกบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยหมากูราช

วิทยาลัย โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม จำนวน 12 รูป/คน คือ ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณากำหนดเลือกบุคคลที่เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านนโยบาย ระเบียบ แบบแผนการพัฒนามหาวิทยาลัย รวมถึงนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น ที่มีประสบการณ์ในวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในแง่ของ แนวคิด นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและพัฒนาพลเมือง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 3 มีดังนี้

1) รวบรวมข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงเอกสาร นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็น แนวทางและมากำหนดสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีประเด็นจากร่าง รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จากการศึกษาเชิงเอกสาร และกำหนดประเด็นแนวทางการสร้างรูปแบบเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้สนทนากลุ่มกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างรูปแบบแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในหลากหลายมิติ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่รับผิดชอบดูแล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 12 รูป/คน ที่ได้รับการคัดเลือก มีลักษณะการ ระดมสมอง การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นำไปสู่การหาข้อสรุปร่วมกันในการสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อย่างเป็นรูปธรรม

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือจากข้อค้นพบจากการศึกษาเชิงเอกสาร และกำหนดประเด็นแนวทางการสร้างรูปแบบเพิ่มเติม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น นำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ให้เห็นแนวทางและมา กำหนดสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เหมาะสม ครอบคลุมลักษณะของพื้นที่ ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนดังนี้

- 1) ยกร่างบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่ครอบคลุมประเด็นศึกษา
- 2) นำร่างรูปแบบกำหนดประเด็นคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- 3) การสร้างเครื่องมือที่เป็นข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และร่างบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นประเด็นหลักในการสนทนากลุ่ม จากนั้นร่างข้อคำถามที่จะใช้ในการสนทนากลุ่ม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาชี้แนะปรับปรุงหรือแก้ไข หลังจากนั้นนำไปเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลวิจัยต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- 2) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากโครงการ เพื่อเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- 3) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน
- 4) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วม

สนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และถอดเทปจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย

2) นำข้อมูลมาจัดกลุ่มตามประเด็นหลักของการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หากมีประเด็นที่ไม่ชัดเจนผู้วิจัยใช้วิธีการจัดกลุ่มประเด็นข้อความ (Word Grouping) แล้วทำการอธิบายขยายความ (Explanation) โดยเรียบเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลให้ผู้ให้ข้อมูลมา ทำการตีความ (Interpretation) บางประโยคหรือบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลให้มาจำเป็นต้องตีความหรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยจะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทของการสนทนากลุ่มมาสนับสนุนการตีความ และทำการพรรณนาความ (Description) เป็นการเรียบเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน-หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหาหรือเหตุการณ์ให้มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน และตรงตามประเด็นที่ดำเนินการสนทนากลุ่ม แล้วนำมาสรุปสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมхамกุฎราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การนำไปปฏิบัติต่อไป

ผลการวิจัย

การสร้างแนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมхамกุฎราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

มหาวิทยาลัยมхамกุฎราชวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการศึกษาที่จะต้องเน้นการสอนและการฝึกปฏิบัติเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่บูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนา ควรจะปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการปกครองที่เน้นความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้ง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิง

ปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนเน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้นักศึกษาเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง การคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงปัญหาและเชื่อมโยงตนเองกับปัญหาสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นคำนึงถึงส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อตนเองต่อผู้อื่น และต่อสังคม ผ่านการลงมือทำโครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยและผู้ปกครองมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นพลเมือง ซึ่งสามารถจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของนักศึกษาได้ ซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาสมควรที่จะต้องเอาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม จึงเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การประชาสัมพันธ์บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) พุทธบูรณาการส่งเสริมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) วิถีปฏิบัติของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันแสดงถึงมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ที่จะต้องบูรณาการสหวิทยาการในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ นำมาสู่การเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) การพัฒนาวิถีชีวิตด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 3 การดำเนินการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยดังกล่าวมีการใช้ทั้งหลักการทางพระพุทธศาสนาและหลักการประชาธิปไตยในการพัฒนาความเป็นพลเมือง จึงทำให้คาดการณ์ได้ว่า **แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** จะต้องเกิดจากการผสมผสานความร่วมมือทั้งภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาไป

พร้อมกันในหลากหลายมิติ ประกอบด้วย 1) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง (ประชาธิปไตยกินได้)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาธิปไตย (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demokratia ซึ่งมาจากการรวมกันของคำว่า Demos ที่แปลว่า ประชาชน (People) และ คำว่า Kratia ที่มาจากคำกริยา Kratien หรือคำนาม Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (To Rule) ดังนั้น คำว่า Demokratia จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) (Raymond, 1983 อ้างถึงใน จักษ์ พันธุ์ชูเพชร, 2555: 121) ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่แสดงความเป็นทางการทางการเมือง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ใช้ธรรมในการบริหารและเป็นแนวทางทางให้กับบุคลากร นักศึกษา ได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้รู้จัก บทบาท หน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ โครงการ “The Australian Temperament Project” ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลียตั้งแต่ปี 1983-2000 (Smart, D., et al., 2000) พบว่า ตัวแปรอิสระสำคัญตัวหนึ่งที่สามารถทำนายความตระหนักด้านการเมืองของความเป็นพลเมืองในวัยรุ่นได้ คือ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความตระหนักในความเป็นพลเมืองของวัยรุ่นในด้านนี้ได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครอบครัวที่มีสถานะทาง

สังคมและเศรษฐกิจสูงจะประพตติตเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่วัยรุ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้ง “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย” (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) ซึ่งศึกษากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน 1,500 คน พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน 5 อันดับแรกคือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) กับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) มีศักยภาพและความโดดเด่นในฐานะสถาบันการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาทางจิตใจ แนวทางการเสริมสร้างบทบาทของ มมร. ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. บูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาในการสร้างพลเมืองประชาธิปไตย

มมร. สามารถนำหลักสูตร เช่น สปัริสธรรม 7, พรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาและกิจกรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม มีความเคารพสิทธิผู้อื่น และมีจิตสำนึกของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

2. พัฒนาหลักสูตรพลเมืองประชาธิปไตยในบริบทศาสนศึกษา

จัดทำหลักสูตรหรือรายวิชาเฉพาะที่ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับการปลูกฝังเจตคติและค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดี

3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ

จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและบุคลากรมีส่วนร่วมในประเด็นสังคม เช่น โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคม การอภิปรายเกี่ยวกับประชาธิปไตย และกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4. สร้างพื้นที่เรียนรู้ประชาธิปไตยแบบปฏิบัติจริง

พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งฝึกฝนความคิดและทักษะประชาธิปไตย เช่น การจำลองการเลือกตั้ง การจัดตั้งสภานักศึกษา และเวทีอภิปรายปัญหาสังคม

5. สนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง

ส่งเสริมการวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการวิจัยเชิงพุทธที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย

6. เครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ

ร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมที่สนับสนุนความเป็นพลเมือง เช่น การอบรม การเสวนา และโครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน

7. สร้างต้นแบบผู้นำพลเมืองประชาธิปไตย

พัฒนาผู้นำในระดับนักศึกษาและบุคลากรที่มีคุณสมบัติของพลเมืองประชาธิปไตย เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

8. ใช้สื่อสารสนเทศสร้างความตระหนักรู้

ใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและบทบาทพลเมือง เช่น การจัดทำคอนเทนต์เชิงสร้างสรรค์ การถ่ายทอดสดกิจกรรม หรือจัดทำแอปพลิเคชันส่งเสริมการเรียนรู้

บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการส่งเสริมความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยสามารถเสริมสร้างบทบาทในการพัฒนาพลเมืองประชาธิปไตยได้โดยการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัมปยุตธรรมและพรหมวิหาร ในหลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ พัฒนาหลักสูตรเฉพาะด้านประชาธิปไตย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในกิจกรรมสาธารณะ และจัดพื้นที่เรียนรู้ประชาธิปไตยแบบปฏิบัติจริง นอกจากนี้ ควรสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกับชุมชนและองค์กรต่างๆ ใช้สื่อดิจิทัลในการสร้างความตระหนักรู้ และพัฒนาผู้นำต้นแบบพลเมืองประชาธิปไตย แนวทางเหล่านี้จะช่วยสร้างพลเมืองที่มีคุณธรรม ความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) มหาวิทยาลัยควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามระบอบประชาธิปไตย 2) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) มหาวิทยาลัยควรฝึกให้บุคลากรและนักศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งมีเงื่อนไขคือ จะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมนั้นๆ อย่างสร้างสรรค์และนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมด้วย โดยเริ่มต้นที่บุคลากรและนักศึกษา นั่นคือ การแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาให้สังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง, ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ และบุญทัน ดอกไธสง. (2562). วัฒนธรรมทางการเมือง : แนวคิดสู่การพัฒนาสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(2), 25.
คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี. (2554). *ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.

- จักษ์ พันธุ์เพชร. (2555). *รัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สุขภาพองค์รวม.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). *ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)*. ธีร ก ใ ช้ เมี อ 2 พ ฤ ช ภา ค ม 2 5 6 3 จ า ก <http://www.thaiciviceducation.org/images/resource/articles/ค ว า ม เ ป็ น พ ล เมี อ ง ใน ประเทศไทย.pdf>
- ทิพย์พพร ตันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา.
- ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education)*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์.
- วิสุทธ์ โพธิ์แท่น. (2551). *แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2555). *การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. ในการประชุมวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 ระหว่างวันที่ 22-24 มีนาคม 2555 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ.
- สัญญา เคนาภูมิ และ เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร. (2560). *การพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้วยกระบวนการเสริมสร้างอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยฐานคติหุ้นส่วนทางการเมืองในจังหวัดมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) พจนานุกรมจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2560.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2561). *รูปแบบการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยด้วยกระบวนการเสริมสร้างอุดมการณ์แบบประชาธิปไตยฐานคติหุ้นส่วนทางการเมืองในจังหวัดมหาสารคาม*. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุตรศน์. 13(2), 199.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ. (2543). *การเมืองและการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

- Copeland, L. & Lawrence, L. (Eds). (1985). *The World's Great Speeches*. (2nd ed.). New York : Dover.
- Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011). *Civic Mindedness: Components, Correlates and Implications for the Public Service*. Available 2020, May 1 from <http://www.cscollege.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic-Mindedness-Components,-Correlates-and-Implications-for-the-Public-Service.aspx>
- Raksamueng. (2018). The Dhammadhipateyya : The Ideal of Creating Balance for State Sovereignty. *Journal of MCU Social Science*. 7(4), 150, 157.
- Raymond. (1983). *Cognitive Characteristics. Learners with Mild Disabilities*. Needham Heights. MA: Allyn & Bacon, A Pearson Education Company.
- Smart, D., et al. (2000). *The Development of Civic Mindedness*. Available: 2020, October 4 <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2000/fm57/ds.pdf>